

האם מים מעורבין באפר חשובין כמשקה ואינן מפסיקין בין השרץ למים, או כיון שהתערובת היא סמיכה, לא הוי כמשקה.⁽¹⁵⁾ ומסקינן: לא ידעינן תשובות לשאלות אלו, תיקו!

- א. שנינו במשנה: ירד וכו' ליטהר מטומאת ב-טו מת טמא, שחזקת טמא טמא וחזקת טהור טהור; והיינו שלא הותרה טומאת התהום לנזיר, אלא כשנטמא בטומאת התהום כשלא היה טמא בטומאת מת, אבל אם היה טמא לא הותרה לו טומאת התהום.
- ב. דין זה האמור במשנתנו אינו בדוקא בנזיר, והוא הדין ב"עושה פסח" לא הותרה לו טומאת התהום כשהוא בחזקת טמא.
- ג. השמועה שלפנינו מתבארת על פי גירסת הרא"ש ופירושו, והתוספות קיצרו בדבריהם בפירוש שמועה זו.⁽¹⁾

או דילמא: האי — נבילה שנימוחה — ארכלא הוא [אוכל הוא]⁽¹³⁾ ולא משקה, ואף שנימוחה.

ואם תמצוי לומר הנבילה שנימוחה ארכלא הוא ולא משקה.

עדיין יש להסתפק בשרץ על גבי שכבת זרע, ושכבת זרע על פני המים מהו, האם חשובה שכבת הזרע כמשקה ואינה מפסקת בין השרץ למים, והרי השרץ שעל גבה כטומאה צפה, או לא.

ואם תמצוי לומר: שכבת זרע כיון דמתעקיר מגופיה [כיון שנעקרת היא מגופו] של האדם,⁽¹⁴⁾ לכן לא חשיב משקה.

עדיין יש להסתפק: שרץ על גבי מי חטאת [שהם מים ואפר מעורבין זה בזה] ומי חטאת צפין על פני המים, מהו?

מפרשים כהרא"ש, וראה מה שפירש המאירי.

13. כיון שהוא בא מאוכל, רא"ש.

14. פירש "המפרש": כיון שנתעקרה מבשרו של אדם ממש, ולא דמי לשאר משקה שבתוכו כגון מי רגלים שמכונסין לתוכו וכו', וכן פירש המאירי "הואיל ושכבת זרע אינו כנוס במקום אחד כמי רגלים, אלא נעקר ממותר הלחות מאברים ידועים", וראה שם.

15. ביארו התוספות, שספק הגמרא אינו דוקא במי חטאת, אלא הוא הדין בכל מים שמעורב בהם אפר, אלא שלכן נקטה הגמרא "מי חטאת": "דאף על גב דאיכא למימר, כיון דהאי טומאה והאי טומאה [מי חטאת מטמאין], הויא ליה כי טומאה סמיכתא"; וראה פירוש הרא"ש.

1. בסוף הסוגיא בהערות, תבאר שיטה אחרת בהבנת הסוגיא, על פי דברי רבינו עקיבא איגור

השני: הניחא אם "טומאה צפה" היינו דוקא צפה במים, הרי ניחא היטב ספק הגמרא, אבל אם תמצוי לומר שאפילו טומאה הצפה באויר הרי היא "טומאה צפה" [וכמבואר ברא"ש גבי נזרקין], אם כן ממה נפשך, אם השרץ "קבוע" על הנבילה מה יועילנו מה שנחשבנה כמים, ואם אין השרץ קבוע על הנבילה אלא צף על הנבילה [וכמבואר ב"מפרש"], אם כן מה איכפת לך דכאוכלא דמי, וכי משום שהוא צף על הנבילה אינו חשוב כצף באויר?!

השלישי: כי לפי שיטת המפרש הספק הוא לכאורה אפילו אם אין הנבילה צפה על פני המים, כיון דהשרץ צף בנבילה, ופשטות הגמרא בסוף הסוגיא שהזכירה גבי מי חטאת שמי החטאת צפין על פני המים, משמע שהנידון הוא דוקא בצפה הנבילה על פני המים.

ומדברי התוספות שמוכח מדבריהם שהנידון הוא כשהנבילה על המים, משמע לכאורה שהם

אמר רב המנונא:

להם טומאת התהום, ולכן מתיב רבא ממשנתנו:

ירד הנזיר ליטהר מטומאת המת, טמא, שחזקת טמא טמא וחזקת טהור טהור, הרי שאפילו בשביעי שלו בשעת טבילה אם נטמא בטומאת התהום אינו טהור?⁽¹⁾

אמר ליה רב המנונא לרבא:

מודינא לך בנזיר, כלומר: מודה אני לך בנידון משנתנו כיון שמחוסר הוא תגלחת טומאה, שהרי משנתנו עוסקת כשירד לטבול מטומאתו ובהכרח שלא גילח, אבל אני לא אמרתי אלא בעושה פסח שהיזה וטבל, ובנזיר שאף גילח לאחר טבילתו.⁽²⁾

נזיר טמא בטומאת מת ועושה פסח טמא בטומאת מת שהלכו בקבר התהום בשביעי שלחן [ביום השביעי לטומאתן] אחר הזאה וטבילה, הרי אלו טהורים.⁽²⁾

מאי טעמא? דהא לא אלימא טומאת התהום למיפטר⁽³⁾, אין טומאת התהום חזקה דיה כדי לסתור בנזיר, ולא לעכב עושה פסח, ואף שעדיין בשביעי של טומאה הראשונה הן עומדים.

סבור היה רבא,⁽⁴⁾ שלדעת רב המנונא כל שנטמא בשביעי בטומאת התהום אפילו קודם טבילה אין הם בחזקת טמאים והותרה

בשיטת התוספות.

2. כלומר: הותרה להם טומאת התהום כשאר נזיר ועושה פסח, אם לא נודעה לנזיר טומאה זו עד לאחר שחיטת אחד מקרבנות נזירות הטהרה שמנה אחר טומאה ראשונה, ולא נודע לעושה הפסח שנטמא, עד אחר שחיטת הפסח.

3. בפשוטו, אין כוונת הגמרא לסתירת ימים הראשונים, שהרי עדיין לא התחיל נזירות טהרה, אלא הכוונה שימי הטומאה מחמת טומאת התהום, עולים לו למנין נזירות טהרה, וכבר מצינו כעין זה במכילתין; וראה בהערה בסוף הסוגיא.

4. נתבאר על פי ה"קרבן אורה", וכן משמע קצת ברא"ש; וסיבת טעותו היתה משום שרב המנונא לא הזכיר הזאה וטבילה, אלא "יום השביעי" בלבד; [וב"חזון איש" ביאר באופן אחר מה עלה על דעת רבא להקשות מן המשנה, ראה ליקוטים כאן].

5. א. כתב הרא"ש, שיכול היה לומר לו רב המנונא: מודינא לך בנזיר שמחוסר טבילה, שהרי משנתנו עוסקת כשעדיין לא טבל, אלא חידוש השמיענו רב המנונא, שאפילו אם טבל כבר אלא שלא גילח ונטמא בטומאת התהום שהוא סותר.

ב. סברת רב המנונא שתלה את הדין בתגלחת הטומאה, צריכה ביאור, שלא אמרה משנתנו אלא ש"חזקת טמא טמא", ומה ענין תגלחת טומאה לטומאת הנזיר, וכי אטו נמשכת טומאתו אחר טבילה עד שגילח?! ולשון הרא"ש הוא: "רב המנונא איירי אחר שטבל וגילח, ופסקה ממנו טומאת נזיר", וצריך תלמוד.

וב"קרבן אורה" הסביר טעמו של רב המנונא, שהוא סובר כמאן דאמר [ראה לעיל דף יח]: נזירות טהרה משביעי חיילא אחר התגלחת, ולכן הדין תלוי בתגלחת; וכן כתב ה"חזון איש" [ראה ליקוטים כאן] בהשקפה ראשונה, והוסיף בזה הסבר "כיון דאין צריך להפקיע נזירותו אלא להשאירו במה שהוא עד עכשיו, וכל שנטמא

אמר הקשה ליה רבא לרב המנונא:

הרי אף אנא מודינא לך (6) בעושה פסח דלא מחוסר ולא כלום, כלומר: כיון שלא אמרת את דבריך אלא אחר טבילה וגילוח, אף אני מודה לך שהם טהורים ואין בזה שום חידוש, ומאי קא משמע לך?!

אמר ליה אביי לרבא זה הוא חידושו של רב המנונא, שהרי:

והא מחוסר — עושה הפסח והנזיר —

הערב שמש, וקא משמע לך רב המנונא שמכל מקום אין הם חשובים בחזקת טמאים משום חסרון הערב שמש.

אמר ליה רבא לאביי:

שימשא ממולא ערבא [השמש מאליה היא שוקעת], ופשיטא שאין בזה שום חסרון, ואין צריך רב המנונא להשמיענו זאת. (7)

מוסיפה הגמרא ומבארת:

מסויים לרבי אליעזר שהתגלחת מעכבת, אלא כל המעשים כולן מעכבים ואפילו תנופה, ואילו כאן הרי סובר רבי אליעזר שזוירות טהרה חיילא משביעי, אף שאת הקרבנות מביא הוא ביום השמיני, ואם כן מהיכי תיתי יהא הדין שתגלחת הטומאה מעכבת לדעת רבי אליעזר יותר מלרבנן?!

ואולם במאירי לעיל מד ב כתב לפרש מה ששינוי שם "שהנזיר טהרתו תלויה בימיו [ולא בתגלחתו]": "והגילוח אינו מעכב את הטהרה אף בתגלחת טהרה" ומשמע: שדין תגלחת הטומאה כדין תגלחת הטהרה, ולרבי אליעזר הרי הוא מעכב, ולרבנן אינו מעכב, והוא מסייע ואינו מסייע לדברי בעל ה"אור שמח"; וראה במשנה לעיל מד ב פירוש אחר במשנה לדעת הסוברים, שתגלחת הטומאה מעכבת.

6. בתוספות נראה שגרסו כאן "בנזיר ועושה פסח", ואף שהרא"ש לא גרס כן, מכל מקום ביאר שאין קושיית רבא על עושה פסח דוקא, והוא הדין על נזיר אחר גילוח, ועל דרך זה נתבאר בפנים.

7. מתבאר מדברי הגמרא שיש שני דינים בדין "חזקת טמא טמא":

קודם דחייל עליה נזירות טהרה, הרי הוא מעוכב מלחול עליה נזירות וכו', ראה עוד שם באריכות.

ושוב כתב ה"חזון איש" שאין לומר כן, כי לא מסתבר לפרש את דברי כל האמוראים שבסוגייתנו שלא כהלכה, כי אנו קיימא לן כמאן דאמר שזוירות טהרה לא חיילא אלא עד שיביא קרבן אחד בשמיני; ומטעם זה ביאר הענין באופן אחר, ראה שם.

אך ראה ב"שיטה מקובצת" שכתב, דמשנתנו כרבי אליעזר [כוונתו, דבלאו הכי מפרשת הגמרא לעיל שמשנתנו כרבי אליעזר, וכן כתב ב"חידושי רבינו מאיר שמחה"], ורבי אליעזר הרי סבירא ליה דנזירות טהרה משביעי חיילא, "כדמוכח בפרק הריני נזיר ובפרק כהן גדול" ולא נתבארה כוונתו, ואולם ב"חידושי רבינו מאיר שמחה" ציין לגמרא לעיל יח ב לפי גירסת התוספות [שלא כגירסת הגר"א], שרבי אליעזר סובר כן.

ג. מתבאר מסוגייתנו שתגלחת טומאה מעכבת, וראה בזה בהערות נה ב הערה 3; וראה ב"חידושי רבינו מאיר שמחה" כאן שהביא ראייה זו, והוסיף "ומכל שכן לרבי אליעזר - שסוגיא זו לפי שיטתו - דאף תגלחת טהרה מעכבת לדדידה", והדברים צריכים ביאור, שהרי אין דין

יכול לא תביא קרבן נפרד על לידה שניה שהיתה לפני מלאת של הלידה הראשונה, אבל תביא על לידה שלישית שהיתה לאחר מלאת של לידה ראשונה, ותוך מלאת של לידה שניה —

תלמוד לומר: "ובמלאת ימי טהרה" ומשמע: דוקא אם הפילה ביום מלאת של לידה קודמת [או לאחריו] תביא קרבן נפרד, אבל אם ילדה תוך מלאת של הלידה הקודמת לה לא תביא קרבן נפרד, אלא קרבן אחד על כל שלשת הלידות, ואף שליטה שלישית היתה לאחר מלאת של הלידה הראשונה, כיון שהיא תוך מלאת של הלידה השניה.

ואמר רב כהנא: מה טעם אינה מביאה קרבן נפרד על הלידה השלישית ואף שהיתה אחר מלאת של הלידה הראשונה:

משום דשאני הכא דמחסרא קרבן, כלומר: היות ולא יצאה שעה הראויה להביא קרבן על הלידה הראשונה עד שימלאו ימיה של הלידה השניה, ולכן הרי זה כאילו היה זה תוך מלאת של הלידה הראשונה.

והוינן בה: אם כן התם — כשילדה לידה שניה אחר מלאת של לידה ראשונה — נמי, למה מביאה היא קרבן נפרד, והרי מחסרא הערב שמש?!

ואף אביי הדר ביה, אף אביי חזר בו והודה לסברתו של רבא, דשימשא ממילא ערבא:

דתניא:

כתיב בפרשת תזריע [ויקרא יב ב]: "אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים וגו'. ושלשים ים ושלשת ימים תשב בדמי טהרה בכל קודש לא תגע ואל המקדש לא תבוא עד מלאת ימי טהרה. ואם נקבה תלד וטמאה שבועים וגו' וששים יום וששת ימים תשב על דמי טהרה. ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא [ביום מא לזכר וביום פא לנקבה] כבש בן שנתו לעולה ובן יונה או תור לחטאת וגו'. והקריבו לפני ה' וכפר עליה וטהרה ממקור דמיה זאת תורת היולדת לזכר או לנקבה".

ומאחר שנאמר "זאת תורת היולדת", דמשמע: תורה אחת ליולדת ולדות הרבה, הרי זה "מלמד: שמביאה קרבן אחד על ולדות הרבה", כגון שילדה וחזרה והפילה.

יכול תביא קרבן אחד על לידה שלאחר מלאת, כלומר: יכול שאפילו אם ילדה מיום מא לזכר ופא לנקבה, שיהא די לה בקרבן אחד על שתי הלידות —

תלמוד לומר: "זאת תורת היולדת" — למעט.

שמשביעי חיילא, אלא אף לדעת החולקים לא מצינו מי שיאמר שהערב שמש מעכב בנזירות טהרה, אלא או משמיני שהוא יום הראוי להביא קרבן, או מעת שהביא קרבנו בפועל].

וצריך ביאור: מנין להם לאביי ורבא שהטמאה בפועל מעכבת, עד שהוצרכו לסברא ד"שימשא ממילא ערבא"?!?

האחד: עד שלא חלה נזירות טהרה, לא הותרה טומאת התהום, וזה מה שנתבאר לעיל "שאני בנזיר דמחוסר תגלחת".

השני: עד שלא נטהר בפועל לא הותרה טומאת התהום, וזה אינו משום נזירות טהרה שעדיין לא חלה, שהרי הערב שמש אינו מעכב בנזירות טהרה, [לא מיבעיא לרבי אליעזר הסובר

כלומר: והרי משמע שהיא מביאה קרבן ללידה שלאחר מלאת אף אם איחרה את טבילתה עד ליום מא לזכר או יום פא לנקה וטעונה היא עדיין הערב שמש, ואינה יכולה להביא כפרתה אלא עד למחר, נמצא שלא יצאה שעה הראויה להביא קרבן, ולמה אינה נפטרת בקרבן אחד על שניהם!?

ואמר תירץ אביי: שימשא ממילא ערבא, ומטעם זה אין זה חשוב שעה שאינה ראויה להביא קרבן; וגם מה שאינה יכולה להביא

מתניתין:

המוצא מת יחיד בקבר בתחילה היינו שלא

לעיל בהערה 5, ובהכרח שחילוק יש לענין זה בין טומאת התהום ליולדת, וראה "ארזי הלבנון".

ד. רבינו עקיבא איגר לפי שיטתו פירש פירוש מחודש במה שחילקו במשנתנו בין ירד לטבול מטומאת שרץ שהוא טהור, לבין ירד לטבול מטומאת מת שהוא טמא; וביאר, שעיקר החילוק הוא בין טומאה - כטומאת שרץ - שבידו לטבול ושימשא ממילא ערבא, לבין טומאה שצריכה תגלחת, והוא הדין בטומאת מת שאינה צריכה תגלחת כגון שנטמא ברובע קב עצמות או ברביעית דם [וכן נזיר בקבר], אם נטמא עוד בטומאת התהום ביום השביעי - אפילו קודם טבילה - הותרה להם טומאת התהום כמו בטומאת שרץ, [וראה ברמב"ם פרק ו' מהלכות קרבן פסח ובהשגת הראב"ד שם, דמשמע שהבין בדברי הרמב"ם שהטבילה אינה מעכבת, והשיג עליו; ובכסף משנה כתב בדעת הרמב"ם שהטבילה מעכבת, וראה מאירי כאן שהביאם].

ה. כתבו אחרוני זמננו, שלפי שיטתו של רבינו עקיבא איגר מתיישב מה שיש להקשות לפי פירושו של הרא"ש:

איך אמר רב המנונא בסתם "נזיר ועושה פסח שהלכו בקבר התהום בשביעי שלהן טהורין", והרי אין זה אמת, שבעושה פסח אינו טהור אלא

8. א. מבואר ברא"ש, דלאו דוקא שימשא ממילא ערבא [גבי יולדת], אלא הוא הדין אם לדה לידה שניה קודם הטבילה של לידה הראשונה, שהיא צריכה להביא קרבן נפרד על הלידה השניה, ואף שאין שייך בזה "טבילה ממילא באה", ודימה את זה ללידה שהביאה קרבן, שהיא צריכה קרבן נפרד אף על פי שעדיין לא הביאה את קרבנה בפועל, [ואף שלשון הרא"ש משובשת, מכל מקום מבואר כן מדבריו; ודמיונו לקודם הבאת קרבן צריכה לימוד, כי בפשטות הדין תלוי ב"יצתה שעה הראויה לקרבן" ולא בקרבן עצמו].

ב. אף בתוספות מבואר שאין הטבילה בפועל מעכבת לענין יולדת, ומשום ש"הרי מקוה לפניו ובידו לטבול", ולמד רבינו עקיבא איגר מדבריהם, שהוא הדין לענין טומאת התהום שאין הטבילה מעכבת [אלא תגלחת], ואם נטמא ביום השביעי קודם הטבילה הותרה להם טומאת התהום.

ג. ואולם דבריו נסתרים בפשטות מדברי הרא"ש, שהרי אף הוא כתב כהתוספות לענין טבילה ביולדת, ומכל מקום מבואר בכל דבריו שלענין טומאת התהום טבילה מעכבת, עד שנדחק בדברי רב המנונא שהזכיר תגלחת ולא טבילה שרבותא השמיענו רב המנונא, כמבואר

היה ידוע שיש שם קבר, והיה המת מושכב שם כדרכו, (9) ורצה לעשות שם טהרות — (10)

הרי זה:

א. נוטל אותו, כלומר: מותר לו ליטול את המת ממקומו, כי היות ולא היה ידוע שיש שם קבר, אנו מניחים שבאקראי נקבר שם ועל דעת לפנותו.

ב. ונוטל עמו [כלומר: לוקח משם כדי לטהר את המקום] את תפוסתו מקצת מן הקרקע שתחתיו, (11) שאף בה יש לחוש לטומאת מת; ומשנטל אותו ואת תפוסתו, שוב אינו חושש לטומאה לא באותו מקום ולא בסביבותיו. (12)

וכן אם מצא שנים, הרי זה נוטלן ואת תפוסתן.

אחר טבילה, ובנזיר רק לאחר תגלחת.

ועוד קשה, מה שנתקשו ה"קרן אורה" וה"חזון איש", כיון שרב המנונא לא אמר אלא לאחר טבילה, מה הקשה לו רבא מן המשנה העוסקת קודם טבילה, [ומטעם זה כתב ב"קרן אורה" שטועה היה רבא, וסבור שאמר רב המנונא אפילו קודם טבילה].

ואם אכן טועה היה רבא בדברי רב המנונא לומר שאפילו קודם טבילה הותרה להם טומאת התהום [כדברי ה"קרן אורה"], איך לא העמידו רב המנונא על טעותו, ולא אמר אלא "שאני נזיר שמחוסר תגלחת".

וביותר דאדרכה לשונו של רב המנונא: "מודינא לך בנזיר שמחוסר תגלחת", משמע שדין המשנה אינו אלא בנזיר, והרי כיון שמשנתנו עוסקת קודם שטבל, אם כן הוא הדין ב"עושה פסח".

ולפי שיטתו של רבינו עקיבא איגר יתיישב הכל, שהרי כבר נתבאר לעיל ששני דינים יש, האחד, שתחול נזירות טהרה, והשני שיהיה טהור בפועל; ואם כן יש לומר שרב המנונא לא בא אלא ללמדנו שלענין טהרה בפועל די במה שהגיע יום השביעי, ואפילו קודם טבילה והערב שמש, ומשכחת לה דין זה אפילו בנזיר כגון שנטמא ברובע קב עצמות שאינו טעון תגלחת; ואף שאם נטמא בשאר טומאות מת לא הותרה לו טומאת התהום משום דמחוסר תגלחת, הדין דין אמת, אך אין זה מענין חידושו של רב

המנונא.

והקשה לו רבא, משום שהיה סבור בטעם משנתנו שהוא משום חסרון הטבילה, והשיב לו רב המנונא שאינו כן, אלא "שאני נזיר דמחוסר תגלחת", כלומר: שאני נזיר כשהוא מחוסר תגלחת דמטעם אחר לא הותרה לו טומאת התהום, כיון שלא חלה עליו נזירות טהרה, ונתיישבו כל הקושיות.

ולפי זה יש ליישב גם לשונו של רב המנונא "לא אלימא טומאת התהום למיסתר", שבפשוטו אינו מדויק כל כך, שהרי אין אנו דנים כלל על סתירת ימים הראשונים, שכבר נסותרו בטומאה קודמת [ראה הערה 3 לעיל]; אך לפי מה שנתבאר מתיישב, כי רב המנונא גופיה דיבר בטומאות שאין הנזיר מגלח עליהם, ואם כן נמצא שאם היתה טומאת התהום שנטמא בה טומאה שהנזיר מגלח עליה, היה עכשיו סותר את הימים הראשונים, ורק משום שטומאת התהום היא - אינו סותר.

9. בגמרא יתבאר מה בא התנא להוציא באומרו: מושכב כדרכו.

10. רשב"ם בבא בתרא קא ב.

11. ויתבאר השיעור בגמרא.

12. המשנה נתבארה כפי משמעות דברי

אבל אם מצא שלשה מתים:

אם יש בין זה לזה מארבע אמות ועד שמונה, כלומר: אם היו מונחים כפי שהם ראויים להיות מונחים במערה שרחבה ארבע אמות וארכה שמונה אמות — (13)

הרי זו "שכונת קברות"; ולפיכך:

א. אסור לפנותן, שהרי נתברר שבית קברות היה שם.

ב. אין סביבות הקבר ראויים לעשות בהם טהרות, אלא אם כן בודק הימננו ולהלן עשרים אמה, לדעת אם קבור שם מת נוסף.

ואם אכן מצא אחד בסוף עשרים אמה, הרי זה בודק הימננו ולהלן, עוד עשרים אמה.

ומפני מה בודק הוא עשרים אמה כשמצא אחד בלבד לסוף עשרים אמה?

משום שרגלים לדבר שיש בסביבה מתים נוספים.

שאיילמלי בתחילה מצאו למת בודד זה, היה נוטלו ואת תפוסתו ודיו.

אבל עכשיו, שמצא כבר בסביבה שלשה מתים, אף שבמקום זה לא מצא אלא אחד, יש לחוש שיימצאו עוד קברות נוספים, ולכן בודק הוא עשרים אמה נוספים.

נמרא:

שנינו במשנה: המוצא מת בתחילה מושכב כדרכו נוטלו ואת תפוסתו:

אמר רב יהודה לפרש את לשון המשנה:

"מצא" ["המוצא מת"] — פרט למצוי!

כדי ללמדנו שאינו "נוטל אותו" אלא כשלא היה ידוע שהוא קבור שם.

דהיינו מת שהיה ידוע על המצאו במקום זה, אינו יכול ליטלו משם. (1) כי רק מת שאינו ידוע מותר לפנותו, כי מתוך שלא נודעה קבורתו, יש להניח שלא נקבר שם אלא באקראי, ועל דעת לפנותו.

"מת" — פרט להרוג!

כדי ללמדנו שאינו נוטל את תפוסתו ואין לו

13. ראה בתוספות שביארו סדר הנחתם.
1. א. אבל לענין תפוסה [כשנוטלו מטעם כל שהוא] לא נתמעט המצוי, וכמבואר בתוספות ד"ה מצא; וכן מבואר ממה שאמרו בגמרא לקמן [לגירסת הרא"ש וה"אורח מישור], דבשלשה ידועים יש להם תפוסה.

ודין המת המצוי לענין בדיקת הטומאה מסביב משום שכונת קברות: אם היו השנים האחרים "תחילה", דהיינו שאינם מצויים וידועים, כי אז אין להם שכונת

הרשב"ם בכבא בתרא קא ב, ודברי המפרש כאן, ודברי המאירי כאן, וגם מעט מדברי התוספות כאן; אבל הרמב"ם הזכיר את כל דין משנתנו בפרק ט מטומאת מת רק לענין טומאה, ומשמע שאין המשנה דנה כלל בהיתר לפנותם.

ומכל לשונות הראשונים נראה, שאין זה חיוב ליטול יחד עם המת את תפוסתו ולקבורו יחד עמו, אלא שהתפוסה אף היא מטמאה, וצריך ליטלה משם ולהניחה במקום אחר אם רוצה לעשות שם טהרות.